

Palvelukokonaisuus ”Lasten ja Lapsiperheiden Tukeminen”

1. Yleistä

KL-Kuntahankinnat Oy on kilpailuttanut toimeksiannon lasten, lapsiperheiden ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen -rahaston rakentamisesta, perustamisesta ja hallinnoinnista kesällä 2016. Kilpailutuksen voitti FIM Varainhoito Oy (FIM), joka käyttää Alihankkijoina kohdesektorin asiantuntijaa Lastensuojelun Keskusliittoa (LSKL) ja vaikuttavuussijoittamisen asiantuntijaa Epique Oy:tä (Epique).

Vaikutavuussijoittamisessa tavoitellaan mitattavaa yhteiskunnallista hyötyä taloudellisen tuoton lisäksi. Yksi vaikutavuussijoittamisessa käytettävistä instrumenteista on tulosperusteinen rahoitus sopimus, josta käytetään englanninkielistä nimitystä Social Impact Bond (SIB). Vaikutavuussijoittamisen ja erityisesti SIB:ien avulla yksityiset sijoittajat osallistuvat merkittävien yhteiskunnallisten ongelmien ehkäisemiseen ja ratkaisemiseen. Toimenpiteiden suunnittelu ja toteuttaminen tapahtuvat yhteistyössä kunnan (Asiakas) asiantuntijoiden ja ulkopuolisten organisaatioiden osaajien kanssa. SIB-mallilla rahoitetaan toimenpiteet, joilla haluttu lopputulos on saavutettavissa, ja sijoittajat kantavat toiminnan riskin. Kunta maksaa toimenpiteiden mitattavista ja todennettavista tuloksista (Säästöistä).

Ennaltaehkäisevät ja nykyisiä palveluita täydentävät palvelut hankitaan kolmansilta osapuolilta jotka voivat olla esimerkiksi yrityksiä tai järjestöjä. Palvelukokonaisuuden tuottamiseen osallistuu useita toimijoita (Toteutuskumppaneita), jotta lasten, lapsiperheiden ja nuorten hyvinvointia voidaan edistää mahdollisimman kattavasti. Palvelukokonaisuuden tuottamiseen vaadittavat toteutuskumppanit ja palvelut yhdistellään hankkeeseen valittujen vantaalaisten sosiaali- ja terveyspalveluiden tai muiden palvelujen asiakkaiden tarpeiden mukaiseksi kokonaisuudeksi. Sopivan palvelukokonaisuuden valitsemisessa käytetään Lastensuojelun Keskusliiton (LSKL) tukea ja asiantuntemusta. Toteutuskumppanit valitaan LSKL:n keväällä 2017 perustaman avoimen, täydentyvän hankekuvaustietopankin perusteella.

SIB-konseptin uutuuden takia on perusteltua rakentaa palvelukokonaisuutta harkiten. Sopimukset toteutuskumppanien kanssa tekee Rahasto, Asiakkaan kanssa sovittavassa aikataulussa siten, että lasten ja lapsiperheiden tarpeet huomioidaan kattavasti. Tämä lähestymistapa on tärkeää myös sijoittajille, sillä sijoittajille palautettava pääoma ja tuotto on sidottu lasten tilanteen paranemiseen arvioituun kehityskaareen verrattuna.

Tässä esitetty palvelukokonaisuus perustuu kaupungin ja Sitran analyysien asiakastarpeesta ja FIM:n, LSKL:n ja Epique:n mallintamaan palvelukokonaisuuteen. Palvelukokonaisuus koskee palveluita, joilla pyritään ehkäisemään lasten ja perheiden ongelmien kärjistymistä, viimesijaisten ja korjaavien palveluiden tarvetta sekä lasten ja nuorten syrjäytymistä. Palvelun tuottamiseen voi osallistua yksi tai useampia toteutuskumppaneita.

Asiakkaan ja FIM:n välille sovitun Asiakaskohtaisen sopimuksen alle voidaan molempien osapuolten niin päättäessä liittää muita palvelukokonaisuuksia, ja niihin liittyviä tulospohjaisia rahoitus sopimuksia. Nämä palvelukokonaisuudet kuvataan erillisissä liitteissä.

2. Sopimuksen kohde

Tämä Interventioista muodostuva palvelukokonaisuus (Ohjelma) koskee pääsääntöisesti ikäryhmään 3-6 vuotta kohdistuvia palveluita. Asiakas on ohjannut ohjelmaan vuosina 2019-2021 yhteensä 53 lasta, joista sopimusmuutoksen tekemisen aikana on ohjelmassa (seurannassa) 45 lasta. Rahasto ja Asiakas ovat yhdessä sopineet, että uusia Perheitä ei ohjata enää ohjelmaan.

Toimittaja sitoutuu hankkimaan palveluita Toteutuskumppaneilta keskimäärin vähintään 100 000 eurolla Interventiojakson aikana.

Kohderyhmään valitaan Lapsia, joilla on neuropsykiatrisia- oireita ja joiden vanhemmilla haasteita (Ryhmä 2 Jonna Heliskosken ym. 13.6.2018 analyysissä, Lisäliite C). Tämä tarkoittaa mm. perheitä, joissa lapsella on keskittymisen, käyttäytymisen, sosiaalisuuden ja tunne-elämän haasteita. Lisäksi vanhemmilla voi olla omia haasteita, esim. pitkäaikainen sairaus ja/tai psyykeen, toimeentuloon tai vanhemmuuteen liittyviä ongelmia.

Asiakkaalla on vastuu ohjata Lapset Ohjelmaan, jota rahoitetaan vaikuttavuussijoitus-instrumentilla (Rahasto). Perustana Lasten ohjaamiselle Ohjelmaan on 4-vuotiaisiin kohdistuva laaja terveystarkastus sekä varhaiskasvatuksessa tai muussa Asiakkaan organisaatiossa tehty havainnot lapsen ja perheen tuen tarpeista, jotka voivat liittyä neuropsykiatrisiin oireisiin sekä aiemmin kuvattuihin haasteisiin. Valinnan tekee Koordinaatioryhmä johon kuuluvat edustajat kaupungin valitsemista organisaatioista, SOS-LK ja LSKL. Lasten ohjaamiselle Ohjelmaan on oltava Lasten vanhempien puolto ja vanhempien tulee olla valmiita ottamaan vastaan Ohjelman mukaiset palvelut. Palveluiden sisältö sovitaan yhdessä perheen vanhempien kanssa.

Asiakas selvittää Ohjelmaa aloitettaessa Lasten tiedot siinä laajuudessa kuin on tarpeellista, jotta Koordinaatioryhmä voi käsitellä ohjelmaan hyväksymistä. Mikäli Ohjausryhmä tarvitsee Koordinaatioryhmän lausunnon lisäksi tarkemman selvityksen Ohjelmaan hyväksymispäätöksen tueksi, Asiakas järjestää Ohjausryhmän hyväksymältä taholta lausunnon Lapsen soveltuvuudesta Ohjelmaan. Ohjausryhmälle tulevat tiedot on anonymisoitu. Rahasto sitoutuu hankkimaan toteuttamiskumppanilta asiakkaan pyytämät tarvittavat tiedot palvelusta ja palvelun käyttömääristä.

Perustettava Rahasto maksaa Toteutuskumppanien toimittamat palvelut (Interventio).
Rahaston ja tuottajan väliset sopimukset valmistellaan yhteistyössä Rahaston ja Asiakkaan välisessä yhteistyössä.

3. Sopimusaika

Ohjelman sopimusjakso on 1.1.2019-31.12.2031. Sopimusaika on siis 13 vuotta.

Asiakas voi aloittaa Ohjausryhmän hyväksymän Intervention suoriteperusteisella rahoituksella koska hyvänsä sopimuksen solmimisen ja Rahaston ensimmäisen pääomankeruukierroksen sulkemisen välisenä aikana. Tavoite on sulkea ensimmäinen rahoituskierron viimeistään vuoden 2019 ensimmäisen vuosineljänneksen aikana. Mikäli Asiakas on aloittanut toimenpiteet omalla kustannuksellaan, Rahasto maksaa Asiakkaalle tai muulle rahoittajalle takaisin suoriteperusteiset maksut ja niille 5 %:n vuosikoron 30 päivän kuluessa nostettuaan pääoman. Mikäli Rahasto ei onnistu pääomanhankinnassa, ei sillä ole mitään velvoitteita ko. maksujen suhteen. Asiakkaalla on oikeus irtisanoa sopimus, jos hankkeelle ei saada rahoitusta vuoden 2019 aikana.

4. Perustamiskustannukset

Ohjelman suunnittelu ja sen mallintaminen edellyttävät merkittävän määrän työtä. Koska Ohjelman valmistelu ja kehittäminen on tehty hyvässä ja rakentavassa yhteistyössä Asiakkaan kanssa, ei Toimittaja laskuta Asiakkaalta SIB:n suunnittelusta ja perustamisesta Toimittajalle tai kolmansille osapuolille koituneita kustannuksia.

5. Tulospalkkiot

Koordinaatioryhmän asiantuntijat valitsevat ja ohjaavat Lapset Ohjelmaan sellaiset Lapset, joiden kehitykseen se uskoo Interventioilla olevan positiivinen vaikutus. Ohjausryhmä voi kieltäytyä Lapsen liittymisestä ohjelmaan vain, mikäli Lapsen perheeseen tiedetään kohdistuvan ennakoimaton, välttämätön tilanne, jolloin toimenpiteet eivät enää ole tarkoituksenmukaisia. Ohjausryhmä päättää asiasta Tavallisella hyväksynnällä. Ohjausryhmän muodostaa yksi Asiakkaan, yksi Rahaston ja yksi molempien osapuolten hyväksymä riippumaton jäsen.

Ohjelmasta ja laskennasta voi poistua vain, mikäli Lapsen perheeseen kohdistuu ennakoimaton, välttämätön tilanne, jolloin toimenpiteet eivät enää ole tarkoituksenmukaisia, Lapsen perhe päättää poistua ohjelmasta tai Lapsi perheeseen muuttaa toiselle paikkakunnalle. Edellä mainituilla perusteilla Ohjelmasta poistumisesta, pois lukien perheen tahdosta johtuvat syyt, päättää Ohjausryhmä Tavallisella Hyväksynnällä. Lapsen poistuessa Ohjelmasta Asiakas maksaa Rahastolle 100 %:a ko. Lapsen Ohjelmalle aiheuttamien kumulatiivisten kustannusten ja Lapsen toteutuneiden tulospalkkioiden erotuksesta, eikä Rahasto voi poistumisajankohdan jälkeen saada ko. Lapsesta tulospalkkioita.

Tulospalkkiota maksetaan Interventioiden aloittamisen jälkeen Lapsikohtaisesti kalenterivuosittain siten, että lapsen toteutuneita kustannuksia verrataan Heliskosken ym. (13.6.2018 analyysi, Lisäliite C) selvittämien sekä Vantaan todellisiin kustannuksiin perustuvien kustannusten mukaan laskettuun vertailutasoon, joka perustuu Sitran mallinnukseen ja Asiakkaalta tulleisiin tietoihin ennustetusta kustannusten synnystä.

Interventiolla tähdätään varhaiseen puuttumiseen, joten lapsi pyritään ohjaamaan Ohjelmaan ennen lastensuojeluasiakkuuden alkamista. Ensimmäinen tulospalkkio maksetaan vasta, kun lapsi on osallistunut ohjelman interventioon yhden kokonaisen kalenterivuoden ajan, eli liittymisvuoden ja sitä seuraavan vuoden osalta tulospalkkiota ei makseta. Tulospalkkion määrittämiseen laskettavia toteutuneita kustannuksia ei myöskään huomioida liittymisvuoden eikä sitä seuraavan vuoden kustannuksia.

Lisäliitteessä A on esitetty tulospalkkion laskentakaavat ja laskennassa käytetyt julkisten palveluiden kustannukset ja Lisäliitteessä B vertailutaso. Tulospalkkio lasketaan vertaamalla kunkin lapsen käyttämien julkisten palveluiden määrää verrattuna vertailutasoon.

Rahaston elinikä on 13 vuotta. Siksi vuosikohorttien 2-5 viimeisten vuosien toteutuneita kustannuksia ei kyetä mittaamaan sillä ne osuvat vuosille 14-17 ohjelman aloittamisesta. Näiden vuosien kustannusten oletetaan olevan kunkin kohortin viimeisten kahden todennetun vuoden (vuodet 12 ja 13 ohjelman alkamisesta) kustannusten keskiarvo. Vuosien 14-17 laskennalliset tuotot maksetaan samalla kuin vuoden 13 toteutunut tuotto.

Sopijaosapuolet tai kolmannet tahot eivät voi rajoittaa Asiakkaan oikeutta myöntää välttämättömät ja tarpeelliset sosiaali- ja terveyspalvelut Lapselle tai tämän perheelle. Nämä kustannukset, niiltä osin kuin ne on laskettu mukaan vertailutasoon, tulee huomioida tässä sopimuksessa (asiakassopimus liitteineen) tarkoitettuina lapsikohtaisina kustannuksina, jotka huomioidaan tulospalkkioita laskettaessa.

Kalenterivuosittaisesta Säästöistä 80 %:a maksetaan Rahastolle ja 20 %:a jää Asiakkaalle. Mikäli Rahaston sijoittajien vuotuinen tuotto (IRR) ylittää 8 %:a, maksetaan kalenterivuosittaisesta vaikuttavuustuloksesta 100 %:a Asiakkaalle. Selvyyden vuoksi todetaan, että Rahaston sijoittajien vuotuinen tuottokatto huomioi Asiakaskohtaisen Ohjelman kustannukset ja rahaston yleiskustannukset, eli sillä tarkoitetaan yllä mainitun mukaisesti sijoittajan näkökulmasta laskettua vuotuista tuottoa.

Asiakas ja Rahasto ovat sopineet, että vuotuisen tuoton enimmäismäärä lasketaan vain niiden Perheiden interventioiden kustannusten perusteella, joiden perusteella vaikuttavuuteen perustuva tulospalkkio laskettaisiin. Esimerkiksi vuonna 2022 (joka perustuu vuoden 2021 vaikuttavuuteen) maksettavan tulospalkkion enimmäismäärä lasketaan niistä investoinneista, jotka kohdistuvat suoraan tai välillisesti niihin Perheisiin, jotka ovat aloittaneet Ohjelmassa vuonna 2019 (kohortti 2019).

Selvyyden vuoksi todetaan, yllä olevan lisäyksen (kohorttikohtaisesta tarkastelusta) seurauksena maksamatta jäänyt osuus vaikuttavuuden perusteella lasketusta vuosittaisesta tulospalkkiosta siirtyy maksettavaksi tuleville vuosille kuitenkin niin, että yllä mainittu sijoittajan vuotuinen enimmäistuotto 8 %:a ei ylitä.

Käytetyn vertailuaineiston mukaan Asiakas saisi yllä esitetyllä mallilla puolet nettosäästöstä eli toiminnan vaikuttavuustuloksista, joista on poistettu palveluntuotannon kustannukset.

5.1. Lasten valinta Ohjelmaan

Lasten valitseminen Ohjelmaan perustuu 4-vuotistarkastuksessa tai varhaiskasvatuksen kautta saatuihin tietoihin sekä muuhun kaupungin Lapsesta tai Lapsen perheestä keräämiin tietoihin. Valinnasta päättää kaupungin asiantuntijoista, keskeisen Toteutuskumppanin (kuvaus Liitteessä 2) edustajasta sekä LSKL:n edustajasta koottu Koordinaatioryhmä. Päätös voidaan muuttaa Ohjausryhmän päätöksellä. Ohjausryhmän muodostaa yksi Asiakkaan, yksi Rahaston ja yksi molempien osapuolten hyväksymä riippumaton jäsen.

Tavallinen Hyväksyntä on kaksi kolmesta Ohjausryhmän jäsenen äänestä

- Mikäli Ohjausryhmän hyväksymä asiantuntija katsoo, että aloittavan Lapsen vaatimien interventioiden tarve on suurempi kuin mitä Ohjelma voi tarjota, Lapsi voidaan siirtää muiden interventioiden piiriin yhteistyössä kaupungin asiantuntijoiden kanssa.
- Vuosina 2024 ja 2029 tai kumman tahansa osapuolen pyynnöstä voidaan yksikkökustannukset ja vertailutason kustannustekijät tarkistaa silloin saatavilla olevaan dataan verrattuna, ja niitä voidaan muuttaa uuden datan mukaisiksi Tavallisella Hyväksynnällä, mutta kuitenkin niin, että mitään yksittäistä tekijää ei voida muuttaa enempää kuin +/- 20%.

Erityinen Hyväksyntä on kolme kolmesta Ohjausryhmän jäsenen äänestä

- Vaaditaan toimenpiteisiin, jotka perustuvat perheeseen kohdistuviin ennakoimattomiin tilanteisiin, joiden takia interventioiden ei uskota enää olevan tarkoituksenmukaisia ja mahdolliseen Lapsen poistamiseen ohjelmasta.
- Veto-oikeus on kaikilla Ohjausryhmän jäsenillä.

6. Sopimuksen terminointi

Mikäli päättyy

- Rahaston toimesta, menettää se oikeutensa tulospalkkioihin päättymisvuotta seuraavasta vuodesta eteenpäin. Sopimuksen irtisanomisesta on ilmoitettava Asiakkaalle ja yhteistyökumppaneille vähintään vuosi ennen sopimuksen päättymistä.
- Asiakkaan toimesta, maksaa Asiakas Rahastolle sopimussakkona 100 %:a Lasten aiemmin Rahastolle aiheuttamista kumulatiivisista kustannusten ja tuottojen erosta lisätynä 4 %:n vuosituotolla interventioihin käytetylle pääomalle, ja Rahasto menettää oikeutensa tulospalkkioihin terminointivuotta seuraavasta vuodesta eteenpäin. Sopimuksen irtisanomisesta on ilmoitettava sijoittajille ja yhteistyökumppaneille vähintään vuosi ennen sopimuksen päättymistä.
- mikäli sopimus päättyy tai sen voimassaoloa lyhennetään sopijaosapuolista riippumattomasta syystä esim. markkinaoikeus, korkein hallinto-oikeus tai muusta vastaavasta kolmannen osapuolen aiheuttamasta syystä johtuen, osapuolet eivät vastaa toisilleen, eikä näiden sopimuskumppaneille, mistään näistä syistä aiheutuvista sopimuksen päättymisen tai sen voimassaolon lyhentymisen aiheuttamista mahdollisista kustannuksista tai vahingoista

7. Muuta

Sekä Rahastolla että Asiakkaalla on velvollisuus tehdä yhteistyötä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) kanssa auttaakseen sen Ohjelmasta tekemää tutkimustyötä mikäli tällainen tutkimus käynnistyy ja Rahaston ja Asiakkaan työmäärä pysyy kohtuullisena.

8. Allekirjoitukset

Vantaa _____ 2021

Vantaan sosiaali- ja terveystoimi

FIM Pääomarahastot Oy

Mirja Varis

Perhe- ja sosiaali- ja palvelujen johtaja va.

Jani Kempas

Toimitusjohtaja

LISÄLIITE A: Toiminnan aikaiset vaikuttavuustulosten laskentakaava:

Kaava 1:
$$\sum_{N=1}^{19} (K_{yN} - T_N \times Y_N)$$

K_{yN} = Toimenpiteiden N_{1-19} kokonaiskustannus vertailuryhmässä kullekin vuosikohortille vuodelle y interventio-ohjelman aloittamisesta lähtien. Vertailuluvut on esitetty Lisäliitteessä B.

T_N = toimenpiteen N kesto tarkastelujaksolla ko. Lapsen osalta

Y_N = Yksikkökustannus euroissa

Toiminnan aikaisten vaikuttavuustulosten laskennassa käytettävät parametrit			
Toimenpid e (N)	Selitys	Hinta per vuosi (K_{yN})	Hinta per hoitopäivä
1	Lastensuojelun avohuollon sosiaalityö	1.175/lapsi	
2	Lastensuojelun sijaishuollon sosiaalityö (perhehoidon sosiaalityön kustannukset)	838/sijoitettuna ollut lapsi	
3	Kiireellinen sijoitus	14.625/45 vrk	325
4	Avohuollon tukiyksikön toiminta	6.773/perhe	
5	Avohuollon tukitoimi sijoitus perhehoito	21.521/lapsi	103
6	Avohuollon tukitoimi sijoitus laitos	29.250/90vrk	325
7	Huostaanotto perhehoito (Perhekodit)	51.643/lapsi	198
8	Huostaanotto perhehoito (Sijaisperhehoito)	21.521/lapsi	103
9	Huostaanotto laitos	71.434/lapsi	325
10	(Ympäri vuorokautinen) Perhekuntoutus	Ostopalvelu 19.697/lapsi/3 kk Oma toiminta 22.306/lapsi/3 kk	Ostopalv. 214 Oma toiminta 242
11	Lastensuojelun jälkihuollon sosiaalityö	1.290/lapsi	
12	Lapsiperheiden kotipalvelu	1.694/asiakas	
13	Sosiaalihuoltolain mukainen perhetyö	1.646/perhe	
14	Kasvatus- ja perheneuvola	945/lapsi	
15	Perhekoutsit	489/perhe 147/perheenjäsen	
16	Ammatillinen tukihenkilö	4.189/lapsi	87/tapaaminen
17	Tukihenkilö oma toiminta	1.140/lapsi	
18	Tukiperhe/oma toiminta	3.120/lapsi	
19	Nuortenkeskus Nuppi	1.043/lapsi	

LISÄLIITE B: Toimenpiteiden N₁₋₁₉₈ kokonaiskustannus vertailuryhmässä kullekin vuosikohortille

Parametri \ lastensuojelun asiakkuusvuosi	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
ehkäistävissä olevien asiakkuuksien baseline-kustannukset (ka/hlö, 1000€)	37,2	22,7	30,0	35,0	37,4	28,8	34,5	37,2	34,1	36,8	34,4